

Remissvar – Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare (U2021/03373)

Örebro universitet vill inleda med att understryka att ambitionerna i promemorian att stärka skolprofessionerna, höja kvaliteten på utbildningen och öka skolprofessionernas attraktionskraft är mycket goda. Vidare är promemorians framlyftande av att barn och elever har rätt till en likvärdig utbildning, samt att förutsättningarna för en skola på vetenskaplig grund behöver stärkas, en mycket viktig markering och utgångspunkt. Örebro universitet ställer sig därför i grunden positiv till en gemensam nationell strategi för att uppnå detta.

Örebro universitet vill emellertid ställa en övergripande fråga. Löser åtgärderna i promemorian den svenska skolans problem? Promemorian beskriver att professionsprogrammet syftar till att ”stärka skolprofessionerna, höja kvaliteten på utbildningen och öka skolprofessionernas attraktionskraft”. Vi ställer frågan om de föreslagna åtgärderna är de bästa för att åtgärda de beskrivna problemen. Det finns en risk med att professionsprogrammet mer kan komma att underlätta för enskilda lärare att göra karriär, än att stärka lärarprofessionens samlade kompetens.

En övergripande synpunkt är att promemorian är vagt formulerad och i allt för hög grad lämnar viktiga frågor obesvarade. Örebro universitet menar att denna otydlighet i den föreliggande promemorian är olycklig eftersom bedömningen är att den kan försvåra det fortsatta planerings- och implementeringsarbetet. Nedan anförda synpunkter berör i huvudsak de delar av promemorian som direkt relaterar till den verksamhet som bedrivs vid lärosätena.

Örebro universitet menar att promemorian inte i tillräckligt hög grad tydliggör i vilken mån lärosätena kommer att kunna påverka programmets utformning och vilket ansvar de förväntas ta när det kommer till genomförandet. Förslaget ser ut att innebära att lärosätena kommer att tilldelas ett utföraruppdrag där möjligheten till att påverka utformningen av de i programmet ingående kurserna är starkt reducerad. Lärosätet vill understryka att ett sådant utföraruppdrag inte bara skulle riskera att strida mot lagstiftarens krav på såväl högre utbildning som på en skola byggd på vetenskaplig grund, utan också stå i stark kontrast till innebörden i Autonomireformen där svenska lärosäten i kvalitetshöjande syfte gavs mandat att själva fatta beslut om planering, innehåll och genomförande av högre utbildning. Att lärosätena ges möjlighet att ta ansvar för såväl planering som genomförande av utbildningsinsatserna inom det tänkta programmet är följaktligen nödvändigt. Formuleringen att lärosätena ”kommer att ha en väsentlig roll för att säkra att insatserna bygger på vetenskaplig grund” lämnar dessvärre utrymme för tolkningen att lärosätena förväntas ta ett ansvar för ett innehåll som de själva inte har utformat.

Vidare anser Örebro universitet att programmet på ett tydligare sätt behöver integreras i den akademiska examensstrukturen. Om tanken är att professionsprogrammet ska ge möjlighet till akademiska poäng och examina, är det viktigt att uppbyggnaden av programmet redan från början utformas på ett sätt som gör detta möjligt.

I promemorian saknas en progression mellan meriterad och särskilt meriterad lärare. En individ kan bli särskilt meriterad lärare utan att tidigare vara meriterad. Örebro universitet

finner det även tveksamt att universitetsundervisning kan ersätta krav på undervisning i det allmänna skolväsendet. Det kan också finnas anledning att reflektera över om den mycket långa utbildningstiden kommer att göra det attraktivt att bli särskilt meriterad lärare. Det innebär flera års ytterligare utbildning utöver en fullföljd lärarutbildning.

I promemorian anges att den forskarexamen som krävs för att utses som särskild meriterad lärare ska avse ämnesdidaktik eller ett ämne som helt eller huvudsakligen kan hänföras till ett undervisningsämne inom skolväsendet eller inom det specialpedagogiska ämnesområdet. Här borde även forskarexamina i didaktik, pedagogiskt arbete, utbildningsvetenskap eller pedagogik räknas om de till sitt innehåll relateras till den verksamhet som meriteringen avser.

Förslagen i promemorian ”syftar ytterst till att öka kvaliteten i utbildningen och att alla barn och elever ska få en mer likvärdig utbildning” vilket Örebro universitet välkomnar. Detta torde innebära att alla skolor ska ha tillgång till meriterade och särskilt meriterade lärare. Ett räkneexempel får illustrera detta. Om alla landets grund- och gymnasieskolor är tänkta att ha minst en särskild meriterad lärare finns ett behov av cirka 6000 forskarutbildade lärare¹, vilket skulle kräva en kraftig utbyggnad av forskarutbildningen vid landets lärosäten. Detta utökade uppdrag på forskarutbildningsnivån måste följas av en ökning av anslaget.

Örebro universitet vill framhålla att Professionsprogrammet inte får bli en parallell verksamhet som konkurrerar eller på annat sätt försvårar redan upparbetade strukturer och samarbeten mellan lärosäten, kommuner, fristående skolhuvudmän och regioner, utan det måste integreras i redan befintliga strukturer för samverkan på regional och lokal nivå såsom RUC (Regionalt utvecklingscentrum), Övningsskoleverksamheten, praktiktäta forskning i ULF (Utveckling, Lärande, Forskning, eller den föreslagna regionaliseringen av Skolverket.

Det föreslagna *Rådet för professioner i skolväsendet* förefaller att få ett mycket stort inflytande över utformning av innehållet i professionsprogrammet. Som påpekats ovan är form och innehåll i högre utbildning en fråga för lärosätena. Om Rådet, som föreslås ha 13 ledamöter, bara ska ha två lärosätesrepresentanter utsedda av SUHF, vilka krav kommer SUHF att ställa på de två representanterna? Det är också oklart hur samverkan ska ske mellan de två lärosätesrepresentanterna och övriga lärosäten?

Örebro universitet ställer sig alltså generellt positiv till ambitionen i promemorian men menar att förslagen måste vidareutvecklas och att en risk- och konsekvensanalys bör tas fram, framför allt när det gäller dimensionering och finansiering av det i promemorian aviserade ökade behovet av forskarutbildade lärare i grund- och gymnasieskolan.

¹ I Sverige finns drygt 1300 gymnasieskolor ([Gymnasieskola | SKR](#)) och 4829 grundskolor ([Elever och skolenheter i grundskolan läsåret 2019/20 \(skolverket.se\)](#))